

VILLANY *hárfa*

liturgia gitárral

Kamarás István OJD

A Szilas-miséától a Jenő-dalokig és tovább (Nyelvújítás a katolikus újra-evangelizációs mozgalomban)

Esterházy Péter számomra legjobb, *Hrabal könyve* című regényében az Úristen az ember kedvéért újra megtestesül, és önmagát ajándékozó áldozatot hoz: ráveszi magát, hogy Charlie Parkertől (amúgy egy valláserkölcstelen meglehetősen szalonképtelen fazontól) megtanuljon szaxofonozni, ugyanis „az Úristen mindenható volt, egyet nem tudott, nem tudott szaxofonozni”, ebben a tekintetben is emberré válni, osztozni sorsunkban, kultúránkban, ami ez esetben keservesen nehezen ment, sok-sok melléfogással, még, bizony, az Úristennek is.¹ Ez a nagylelkű és áldozatos „kedvetekért bármit megtanulok” gesztus kínálkozik mintául az evangéliumot (vagyis az örömhírt) már kultúrákban hirdető kereszténynek, aki mindig is hajlamos volt arra, hogy hitbéli igazságát – merő jó szándékkal vagy éppen ésszerű és önérdékű megfontolásból – kultúrája igazságával kapcsolja össze. Még a jezsuiták 17-18. századi paraguayi teokratikus-kommunisztikus államában egy valóban keresztény európai kultúrát sajátítottak el az európai kultúra romlott és hiteltelen változatából kimenekített indiánok, akik európai egyházi énekkel-zenével dicsérték az Urat, ha „szívvel-lélekkel” is, de nem saját nyelvükön.² Még ennél is ígéretesebb volt Matteo Ricci kínai kísérlete. Az ugyancsak jezsuita misszionárius ugyanis nem csak egyszerűen kínaiul akarta az örömhírt hirdetni, hanem „a zsidók közt zsidóvá lettem” szellemében – európai paptársait mégis meghökkentve – kínai nyelven is, vagyis a kínai kultúrát, szokásokat, hagyományokat, szimbólumokat tette igehirdetése kiindulópontjává, a másik fél (pogány) nyelvének elsajátításával és megkeresztelésével.³ 1952-ben Uudo Haazen a baluba törzs zenei nyelvén szólaltatja meg – még a II. Vatikáni zsinat előtt érthetően – latin nyelven a Kamina Central School diák-kórusa által a *Missa Lubá-t*⁴, melynek máig élő világméretű kultusza van. Felhangzik Pasolini *Máté evangéliumá*-ban, műsoron van a legkülönbözőbb zenei rendezvényeken, megfesti Illés Árpád, képe meghileti Weöres Sándort⁵, viharos tetszést arat még napjaink hazai keresztény ifjúsági találkozóin is.⁶

Az emblematikussá vált *Missa Luba* árnyékában maradt méltatlanul az 1969-ben – immár a zsinat szellemében – bemutatott *Missa Bantu*, melynek zenéjét Den Boom atya állította össze bantu népzeneből, mely bantu nyelven szólal meg. Ezt azonban két évvel megelőzi egy hazai vonatkozású nem kisebb világszenzáció, Szilas Imre rock-miséje A hatvanas-hetvenes évek katolikus evangelizációs mozgalmának⁷, a magyar katolikus egyház újra-evangelizációs nyelvújításának fontos tényezői voltak a beat-misék: okozói és okozatai is egyben. A „vagyunk”, a „mi nyelvünkön szólnak hozzánk”, és a „saját nyelvünkön szólhatunk” élménye tömegeket mozgósított: erősítette a mag-tagság katolikus identitását és rokonszenvenessé, sőt „áramvonalassá” tette a bizonytalanok, a peremhelyzetűek és a kívülállók számára a katolikus egyházat. „Szeretettel jönnek hozzád atyánk hívó gyermekid. / meghálálni kegyelmednek nagy jótéteményeit. / Az oltár szent zsámolyához / buzgó szívünk imádást hoz. / Áldozatul hozza néked legtisztább érzelmeit.”⁸ Így valahogy – valljuk be, számunkra, akkori tizenévesek számára eléggé nyögvenyelősen – kezdődtek még az ifjúsági misék is még a hatvanas években, és ehelyett egyszer csak valamikor a hatvanas évek legvégén a kórusról (mintegy az égből) egy beat-zenekar fergeteges kyriéje dübörgött fel, és az ott lévő tizen- és huszonevesek nem hittek, vagyis éppen hogy hittek a fülüknek, mégis csak itthon vagyunk, és ezt a hasonló nyelven megszólaló fiatal vagy fiatalos papok rendre meg is erősítették. Az 1965-ös *Ki mit tud*-on nyertes spirituálé-trió tagjai (Petrovics Péter és Tamás) baráti körébe tartozott a konzervatórium⁹ mellett kántorképzőbe is járó Szilas Imre, valamint Széll Vince, aki máris a megvalósításon gondolkodik, amikor felbukkan körükben a rock-zene nyelvén megszólaló egyházi zene,

és konkrétan a beat-mise ötlete. Elsősorban neki és az idők jeleit bátran felismerő Zöldi Sándor plébánosnak¹⁰ is köszönhető, hogy 1967 húsvétján Abonyban bemutatják a világon az első rock-misét, Szilas *Húsvéti misé*-jét, vagy ahogyan akkor nevezték, a *Mass teenager*-t, és miután megnyeri ügyüknek a plébános (Tóth János) és a karnagy (Tardy László) támogatását, 1968-tól a Mátyás templomban is. A hatás elementáris, és ez nem csak a templomba járó és az oda ez alkalmakkor a beat-mise hírére érkező fiatalokra vonatkozik. Az eseményekre nagy létszámmal fölvonuló titkosrendőrség és tucatnyi lap és magazin tudósítója sem maradt tétlen és/vagy semleges: a Ludas Matyi, a Magyar Rendőr és a Világosság egyaránt – persze nem egyformán – foglalkozott az eseménnyel.¹¹ Ebben a műben összefutottak a szálak, és eredeti, hiteles és hatásos szövedéket (kompozíciót) alkottak: a hagyományos liturgia, a magyar népének, az akkori up to date rock-zene, a basszusgitár és az orgona, a Mátyás-templom kórusa és a Gemini együttes. A tizenhét éves Szilas, akinek életeleme a kaland és a játék, aki a vasárnapi misén való részvételt elemi szükségletének érzi, valami póztalanabb zenét kívánna a templomba, mely egyaránt emlékeztet Bachra és Oscar Petersonra, mely a „hitörömöt” sugározza. Kommunikációs módját tekintve telitalálat, szociológiailag releváns, mert belesimul a gettóba szorított intézményeshez képest közösségi alternatívát képező mozgalmi egyház folyamataiba, kérdés, hogyan ítélné meg esztétikailag, ha nem a klasszikus és magasságos hagyományos egyházzene fitymáló megjegyzéseire hagyakozunk, jöjjenek azok akár Dobszay Lászlótól is.¹² Számomra e tekintetben első számú szakértő az a Körmendy Ferenc, aki a Mátyás-templom klasszikus zenekarában és a Rock-színház zenekarában is játszott, aki később a Bartók-rádió igazgatója volt, aki egyébként sajnálkozva állapította meg, hogy a magyar katolikus evangelizációs mozgalom zenéjének 95 százaléka a beat- és rockzenének csak harmadvonalbeli változatát képviseli. Ez alól kivételnek tartja a Szilas-misét, mely „tükrözi a kor beat-zenéjét. Rock and roll-os alapállása, könnyed rock, és ez jól érezhető az Allelujá-ban. Nagy érdeme, hogy hagyja improvizálni a zenészt. Érdekes, hogy mennyire sok a lassú és a lírai rész, fergeteges tempók nincsenek. Érdekes volt szinte szóról szóra meghallani benne az *Animals Felkelő nap háza* című művét és valami népi hatást, virágénekes attitűdöt.”¹³ Szilas ír még két beat-misét, majd – bár nem akar disszidálni – mégis hamarosan Kaliforniába kerül¹⁴, ahol zeneszerzői, karnagyi, orgonaművészi és zenetudósi¹⁵ diplomát szerez. Bár *Üvözlégy*-ét népéneként éneklük, elfeledvén szerzőjét, beat-miséi – a rendszerváltás után egyszer-kétszer előadják főművét – Csipkerózsika-álmodt alszanak. Jellemző, hogy sokan azt hitték, Illések játszottak a Mátyás templomban. „Mi is gondolkodtunk a beat-mise témakörben”, emlékezik Szörényi Levente. Sokan Illésének tulajdonítják a beat-misét, amiből nekik még kellemetlenségük is származott.¹⁶ Balás Béla is kapacitálja őket, de ők nem akarnak kockáztatni.¹⁷ Érhetően, hiszen ők csak szimpatizánsai, de nem tagjai annak mozgalomnak, mint az a néhány száz zenész, akik a hatvanas évek végén és a hetvenes évek elején – Körmendy Ferenc terminusát használva – a religiozus beat nyelvén képezik az újra-evangelizációs mozgalom zenei szólamát. Tardy László, a katolikus egyházzene egyik vezető egyénisége, a Szilas-mise – zenei elvein és ízlésitéletein felülkerekedő – egyik patrónusa szerint „ez a stílus elsősorban nem mint zene hódított és ragadott magával, hanem mint egy új emberi és keresztény magatartás hangzó megtestesítője, mely a pünkösdkor születő egyház mámoros lelkesületével, az evangéliumi örömhír egész valónkát átható eksztázisával érez rokonságot. Innen magyarázható sodró lendülete, lelket-testet mozgató dinamizmusa, hitet, meggyőződést bátran kiáltó harsánysága.”¹⁸

A Szilas-mise felhangzása után rohamosan terjed el az új evangelizációs nyelv, sok esetben éppen a zene szárnyán: felhangzik a nagyobb városokon kívül Siófokon, Szobon, Hercegszántón, Cegléden részben „tájékozó”, pontosabban misszionáló „központi”, részben helyi együttesek jóvoltából. Ez még ugyanaz a zene, mely egyben a fiatalok szórakoztató zenéje is. A nyelvújítás egyik vezető műhelyében, a felsőkrisztinavárosi plébánián házi táncdalfesztivált is rendeznek, de Kierkegaard-, Claudel, Weöres-, Jelenits- és szövegekre épülő oratórium is születik ebben a műhelyben Pattantyúséknál. A közlekedésmérnöki diploma megszerzése után zeneakadémiát végző Pattantyús Károly diagnózisa nagyon pontos: „A hívők nem énekeltek velünk. De nem is hagyták volna az egyházi felettesek, hogy mozgalommá váljunk.” Az alsókrisztinavárosi együttes vezetője, Becker Gábor egyben ministráns-vezető is, aki közösség-szervező munkájában ministráns-pedagógiával és kiscsoport-lélektannak foglalkozó jegyzeteire támaszkodik. Együttese átcsempészi a *Godspell*t, Bob Dylan, Joan Baez, Simon & Garfunkel műveit, a *Jézus Krisztus Szupersztár*-t és egy másik Webber-művet a *József és a csodakabát*-ot, megzenésítettek Bornemissza, Ady- és József Attila-verseket.¹⁹ Körmendy a *Dolgaim elől rejtegetlek*-et ítéli legjobb saját művüknek, „mely balladás, munkadalszerű, misztikus, szép kvint-párhuzamokkal. A

nagy szólók pedig az Omega és az LGT stílusára emlékeztetnek. Produkciók ezek, nem énekelhető tömegzene”. Beckerék „kamazeneibb beat-irányzatnak” nevezik zenéjüket, és sajnálkozva ismeri el, hogy nem sikerült bevonniuk a híveket, pedig míg ők fenn játszottak a kóruson, egyik tagjuk – horribile dictu ministránsruhában – lement megénekelteni a híveket. Sikertelenül, ami nem is csoda, mert csak a „szagosmisen” játszhattak, szigorú plébánosi ellenőrzés alatt, aki egészen másfajta nyelvet szólt a hívekhez.²⁰ „Eleinte fenn, aztán lenn játszottuk”, rendre visszatérő mozzanata ez a templomi beatzenének, mely végül is nem sikeredett mozgalmi zenévé.

A mozgalmivá vált újra-evangelizációs pop-zene egyik nagy figurájának, Ferenczy Rudolfnak édesanyja az üzemi dalárdában Rákosi-dalokat, a templomi kórusban Mária-énekeket énekelte. Fia, 1963-ban vesz egy gitárt, s hegesztő szakmunkásként – egyébként az akkor ifjúság viharos és szabados életét élve – a Doomsday együttesben Dax néven Tokodon, Dorogon, Esztergomban játszik. Egy halálosan komoly személyes válságból egy Regnum Marianum mozgalomhoz tartozó lány halássza ki, s továbbra is Dax néven, ám immár a mozgalom megtérő tagjaként zenésíti meg az újraevangelizációs mozgalom karizmatikus figurájának, Diószegi Lászlónak igényes szövegeit. A „piszkosul együtt pendültünk” légkörében olyan – rusztikus és plebejus zamatú – mozgalmi dalok születnek, melyeket hónapok elteltével már országszerte ismertek és énekeltek lesznek.²¹ A kismarosi, majd a nagymarosi találkozókkal fémjelzett előbb féllegális, majd legitim ifjúsági találkozók emblematikus figurája, főszereplője, állandó főszereplője az a Sillye Jenő lesz, aki a ministránsok és templomi kórusok világában, majd az újra-evangelizációs mozgalomban szocializálódik, mindvégig megmaradva zenészként amatőrnek, ám apostolként egyre hivatásosabbnak. A kismarosi-nagymarosi találkozó idején, vagyis a hetvenes-nyolcvanas években a Jenő-dalokat sajátjukként éneklők másféle zenére táncolnak, másféle zenét hallgatnak szórakozásból, más zenészek a „civil” kedvenceik. A rock-misék egykori (sok esetben profi zenésszé, zenetudóssá váló) zenészei (mint például Tihanyi Gellért vagy Petrovics Tamás) és a mainstream világi rockzene szakértői (mint Kőbányai János vagy Hadas Miklós) szerint ez a zene „popzenei közhelygyűjtemény”, „önmagába záruló kör, nem javítható”, „szentimentális limonádé”, „leginkább a gyökértelen és megbukott polbeathez hasonlít”, „gyors hatásra törekvő evilági mozgalmi dalok, dallamvilága a hatvanas évek beatzenéjének morzsáiból csipeget, nélkülözvén a korszak nagyjainak professzionalizmusát”, „közvetlen érzéki hatására törekednek, s ezért lemondanak a differenciáltabb gondolati-intellektuális jelentéstartalmak közvetítéséről.” Körmeny árnyaltabban, igazságosabban és pontosabban fogalmaz: „Sillye Jenő egyházzenei rock-sámán, zenéje városi népzene, slágerszerű, gyerek-zene, mesekönyv-zene, kicsit népzene, kicsit beat, nem szintézis, hanem konglomerátum, olyan song-rockzene, melyre jellemző az önmutogatás nélküli erőteljes érzelmesség, mindemellett van valami titka, amit öt-hat kazettájának meghallgatása után sem tudtam megfejteni.” Körmeny kétségkívül valamit megérezett, amire inkább kínálkozik – a transzcendensen kívül – a szociológiai-szociálpszichológiai magyarázat, mint az esztétikai. Egy hollandiai keresztény fesztiválon, melyen híres popzenészek is felléptek, s volt kemény rock is szent szöveggel, Sillye Jenőnek óriási sikere volt. Talán azért, mert magával vitte oda is mozgalmi auráját. Ez a zene ugyanis immár nem fentről, a karzatról, hanem lentől, az oltár közeléből hangzik fel, szerves részeként a happeningnek, a találkozásnak, a liturgiának. A zenészek, akik szembenéznek a velük együtt éneklő hívekkel – élükön a karizmatikus aurájú Sillye Jenővel – egyben evangelizátorok, tanúságtevők, apostolok, küldetésben lévők, az újra-evangelizáló papok egyenrangú, belső munkatársai.²² Sillye Jenő és társai szerepének és teljesítményének megítéléséhez feltétlenül figyelembe kell venni nem csak a világi hatóságok általi árgus szemekkel való figyeltetésüket, hanem – ami sokkal inkább bántotta őket – a hivatásos és hivatalos egyházzenei potentátok (élükön Dobszay Lászlóval), valamint a katolikus kulturális élet néhány prominens személyisége mint például (Vasady Péter és Makovecz Imre) ellenük intézett kirohanásait.²³ 1985-ben az Új Ember vitát nyitott erről a zenéről, és 90 olvasói levél közül csupán három volt elítélő, és a 28 mérlegelő mellett a nagy többség Jenő-párti volt.²⁴ Akárhogy is, e nyelvújítás nélkül – melynek nem csak kísérezeneje, hanem alaphangja volt ez az örömhír-zene – jó, ha fele ennyien lennének a mai negyven-hatvan évesek, legalább is a városi te templomokban. A mai náluk fiatalabbak számára azonban ez a zene már többé-kevésbé olyan, úgy hangzik, mint az „oltár szent zsámolya” és „buzgó szívünk imádása”. Mozgató és mozgalom nélkül, mozgalmon kívül, másfelől újabb nyelvújítás híján jobbára csak hallgatják ezeket az énekeket, és már a fiatalok közül is keveseket vonz, a havonként egy alkalommal hirdetett „gitáros mise”, ahol Jenő-dalokat hallhatnak, énekelhetnek, ha kedvük támad, de mitől is

támadna, hiszen ez a nyelv közelebb van az oltár szent zsámolyához, mint a heavy metal és a techno-house nyelvéhez.

Egykori zenésztársai és rajongói immár mint a Los Angeles melletti Pasadena presbiteriánus gyülekezetének orgonistáját és zeneszerzőjét kérik meg, hogy az abonyi beat-mise 30 éves évfordulójára újra írjon misét²⁵. Kitartó unszolásukra meg is születik a *Missa Aboniensis*, s 1997 tavaszán az egykori zenésztársak és az egykori beat-misén éneklő kórus segítségével több alkalommal fel is hangzik mindkét mű, hol miséken, hol koncerteken.²⁶ Körmeny szerint „Szilas professzionális igénnyel (és ezt most nem csak dicséretképpen mondom) műzenét, egyházi zenét alkotott, míg a régebbi a spontán örömből született. Ez a mű nagyon hosszú, népénekként, népszerű zeneként nem funkcionál. Ezt egyébként a felvételen hallható taps is igazolja. A nagy összegezés igényével készült. Ahogyan előre halad a mű, egyre inkább oldódik a műzene alkotási igény.”²⁷ „Mindenféle keresztény templomban működtem. Szent Pál azt mondja, ugye, hogy vizsgáljátok meg jól, ezt szemem előtt tartottam. Jézus volt számomra a mérce. Megismerkedtem különböző zenei stílusokkal, ideológiákkal, teológiákkal, teológiai tanulmányokat is folytattam. Ma egy presbiteriánus templomban vagyok orgonista és karvezető, de más templomokban is játszom, Ami a hitemet illeti, ez egy spirális dolog, egyre jobban, egyre mélyebben tanulmányozom, élem az életet, egyre mélyebben gyakorlom hitemet. A keresztény vallás intellektuális, meg kell értenünk, s erre egy egész élet kevés. A katolikuson kívül sok más fajta keresztény hatás is ért, hol az egyik, hol a másik vált életemben hangsúlyossá. A lényeghez szeretnék eljutni. Ezt kutatom a zenében is. A legfontosabb megtudni, mit kíván az Úr. Azt, hogy igazságot cselekedjünk, s szeressük az irgalmasságot, s teljesítsük akaratát. Ebben a mentalitásban élek, gondolkodom, és zenélek. Nehezen tudom elképzelni, hogy más is meghallja zenémben azt, amit én meghallottam benne. Ez az egész zenélés egy nagy rejtély számomra”, nyilatkozta Szilas Imre.²⁸

Az *Abonyi mise* mint esemény óhatatlanul a legendás beat-mise árnyékába került. A túrt kategóriából az egyházon belül is átkerült az óvatosan támogatott művek kategóriájába, de a félig-meddig kanonizált műnek nem lehetett akkora varázsa, mint a félig-meddig tiltott gyümölcsnek annak idején. Így csak csendes, meghitt sikere lett. Ahhoz képest, persze, hogy milyen kevés volt az idő (a betanulásra) és hogy mennyire széttartó indítékokból (melyek között komoly szerepet játszott egyfelől a nosztalgia, másfelől a csodavárás) szövődött össze és szólalt meg elfogadható színvonalon a produkció, kisebb fajta csoda történt.

Varga Péter, az újra-evangelizáló mozgalom nyelvújításban fontos szerepet játszó Regnum Marianum kamasz-nevelését eredeti és felettébb hatásos módon művelő²⁹ tagja szerint „a Jenő-zene happening-zene. Nekem túlon túl is lelki. Vannak azért jó számok, mint – mi így nevezzük, Konyhasó-dal – az *Oldani, Uram*. Mire jó? Behozza az embereket a templomba. A Szilas valóban jó volt, csak hogy ők a kórusról szerepeltek. Jenő csodálatos karizmatikus alkatával Nagymaros centrumába került, de túlon túl is elfoglalta a helyet, pedig ott még a liturgikus tánc is elérte.”³⁰ Márpedig Sillye Jenő bevallotta: nem tud táncolni. A játékosság, a ritmus (nem csak metaforikusan és szó szerint is, hiszen hiányzott az ütőhangszer ezekből a Jenő-dalokat előadó együttesekből³¹), a humor deficitje jellemezte ezt a kétségkívül öröm-zenét. Pedig ebben a sokféle zenei nyelvvel megpróbálkozó nyelvújításban ennek a lehetősége is adva volt. A Jézus Szíve templom Mercédesz együttesének egyik tagja Domján Gábor valami mást akart már a beat-mise korszakban is: „Én elleneztem azt, amit fenn a kórusban műveltünk. Én mindig előlről játszottam, hogy lássák a pofámat. Aztán Jött a *József és a csodakabát*, majd a *Godspell*. Erőltetni kellett magunkat, hogy merjünk kabarázni, végül is felvállaltuk a humort.” Felvállalta – szinte egyedül – Bíró Miklós, akit több társával együtt gitározás miatt rúgtak (vagyis az éber „szervek” rúgattak) ki az esztergomi szemináriumból. Éles szemmel látták meg a hatóságok a legnagyobb veszedelmet, a fiatalok nyelvén szóló evangelizációt. Bíró Miklós a religiózus-beat mozgalom oldalvizén egy kamara-műfajban jeleskedett, pontosabban jeleskedett volna, ha a féllégális mozgalomba belefért volna egy katolikus Cseh Tamás. Körmeny őt tartotta a religiózus beat legtehetségesebb figurájának: „Általában az árulkodik leginkább a giccsről ezekben a dalokban, hogy hiányzik belőlük a hitelvi kétely, hogy tele vannak hozsannával és allelujával, idillel. A legárulkodóbb számomra a kétely, a humor és az ironia hiánya. Az egyetlen üdítő kivétel az általam meghallgatott félszáz dalnok közül Bíró Miklós. Amit ő művel: kitűnő intellektuális sanzon. Cseh Tamásnál sokkal jobb, főleg gitártudásban. A legképzettebb

zenész. Bonyolult gitármeneteket játszik. Van humorérzéke, szürreális, ugyanakkor érzelmekkel teli. Igényes, parabolisztikus szöveg. Európai gondolkodás, zeneileg mai pesti nyelven megfogalmazva.”³² Hozzáteszem, Bíró szövegei Bereményiével mérhetők, s mindez évekkel fél évtizeddel Cseh Tamásék fellépése előtt. Bár ez a műfaj is a mozgalomból nőtt ki, nem gyökerezhetett meg a féllegalitásban működő mozgalomba, amelyben – bármennyire is jellemzője volt a jókedv – sem a kétkedés, sem az ironia, sem a szürrealitás, sem a parabola nem igen funkcionálhatott mint identitás-erősítő elem. Pedig Ciki Miki, ahogyan már a szemináriumban nevezték, ahol sokakat megbotránkoztatott (nem csak a gitározással) kétkedése és ironiája ugyanolyan mély hittel párosult, mint a mozgalom nálánál sokkal szalonképebb figuráé, amiről Mórús Tamásról szóló énekelt verse is tanúskodik: „Hogy ha hitednek lángja ég / És még akad egy gyertyavég, / Ne fújd el a szívedért, / Keresd, ami az Istené. / Dicsőség Atya föntségnek, / egyszülött Fiú Istennek, / Háromságos egységnek, / A szűkszavú Istennek, / örökkön át”.

Mára a helyzet jócskán változott, hiszen a rendszerváltás után rengetegféle alkalom nyílt különféle vallásos felekezetek, hagyományos egyházak és új vallási mozgalmak pop-zenéinek megszólalására, elég csak az *Ez az a nap*-típusú pünkösdi karizmatikus rendezvényekre gondolni, melyen olyan, új hangon megszólaló, „versenyképes” katolikus együttesek is megjelentek, mint a Gával testvérek vagy Csiszér László együttese.³³ A verseny erős, a színvonal olykor eléggé magas, elég csak Neurotic és az Európa Kiadó együttesek Hit Gyülekezetbe megtért tagjaira gondolni. A katolikus fiatalok – miközben egyre szívesebben hallgatják mások dalait az ökumené jegyében – legalább ilyen színvonalú saját zenére számítanak. Habár a több tucatnyi katolikus lelkiségi mozgalom közül egynek sincs olyan karizmatikus figurája, mint a mai napig sugárzó Sillye Jenő, a leginkább figyelemre méltó teljesítmények most is a mozgalmakban vagy azok holdudvarában születnek elég csak az Új Jeruzsálem zenészeire, vagy a kaposvári Varga László köréhez tartozó gárda *Pitchville, a furcsa város* című musicaljére³⁴ gondolni. Ezek a mai helyzetre utaló mondatok azonban csak benyomások, nem támaszthatók alá sem megfelelő mennyiségű élménnyel, sem kellő terepismerettel, sem szakszerű elemzéssel. Ez a legújabb nyelveket jól ismerő új művészet- és vallásszociológusok feladata lehetne.

Forrás: http://www.kamarasistvan.eoldal.hu/cikkek/tanulmanyok/kamaras-istvan_-a-szilas-misetol-a-jeno-dalokig-es-tovabb.html

¹ Kamarás István: Esterházy Péter: Hrabal könyve. = Mérleg,

² Reductions of Paraguay. In.: The Catholic Encyclopedia. Volume XII. Online Edition

³ The History of Christianity Szerk.: Tim Dowley. Herts. 1977. Lion Publishing 465. old.

⁴ Terkel, Studs: On hearing the Missa Luba. In: <http://people.virginia.edu/~pk9k/ZoForth/missaluba.html>

⁵ Versek Illés Sándor festményeiről 'Missa Luba' In: Weöres Sándor: Harmincöt vers. Bp. 1978. Magvető

⁶ Kovács Ágnes: A remény emberei. In: Új Ember 2004. 04. 04.

⁷ Bővebben: Kamarás István: Lelkierőmű Nagymaroson. Bp., VITA, 1989.

⁸ Szövege és dallama Tárkányi és Zsaskovszky szerzeménye.

⁹ Még a zenei általános iskolában Kodály felfigyel rá, improvizálását megdicséri.

¹⁰ Egyáltalán nem tartom véletlennek, hogy Széll apja kazánfűtő, Zöldi villanyszerelő, a „plebejus-vonal” végighúzódik a mozgalmi egyház zenei nyelvújításában.

¹¹ Bővebben: Kamarás István – Körmeny Ferenc: Religiózus beat? = Új Forrás, 1990. 2. sz. 11-25. old., 3.sz., 56-67. old.

¹² A Szilas-mise abonyi producere, Zöldi Sándor (aki Wernerén és Bárdoson nevelkedett, és maga is énekelt, zenélt, komponált) megmutatja a készülő rock-mise magnófelvételeit Werner Alajosnak és Bárdos Lajosnak, akik rábólintanak, csak arra figyelmeztetik, hogy „legyen megfelelő a szent követelményeknek”, és „vigyázzanak a magyarságra”. A váci püspököt cenzorként képviselő székesegyházi plébános egyenesen szentségtörésnek minősítette a bemutatás előtti művet, amelyet a püspöki sofőr mentett meg, aki amúgy az Állami Egyháziügyi Hivatal besúgója volt, de ez esetben szolgálati fegyelmét felpuhította a rock-zene iránti rajongása. Így a megyei AEH csak annyit kért, vegyék le a „Szilas: Mass teenager” szövegű plakátot. Igaz, akkor már napok óta fekete autót lehetett látni a templom környékén.

¹³ Kamarás – Körmeny: i.m. 57. old.

¹⁴ Szilasék a Zenith együttesrel a margitszigeti Nagyszállóban is játszottak, ott ismerkedtek meg egy magyar származású nyugatnémet szállodatulajdonossal, akitől féléves szerződést kapnak. Az együttes hosszabb ideig Szudánban, az ottani legelőkelőbb szállodában zenél, majd szerződésük lejártával hazafelé jövet megállnak az NSZK-ban. Miközben ő ott élő barátját látogatja meg, az együttes többi tagja összes holmijával, hangszerével együtt eltűnik. Szilas Svédországban élő rokonaitól kér tanácsot, akik érte mennek, hogy átcsempésszék, de őt a svéd határon lekapcsolják, majd visszatoloncolják az NSZK-ba, ahonnan már haza nem mer menni, mert közben lejárt a kint tartózkodási engedélye, így aztán Egyesült Államokban élő nővére segít rajta.

¹⁵ Doctor of Philosophy in Sacred Music (egyházzenei doktor)

¹⁶ Az 1968. június 1-én megjelent „Tájékoztató a beat-hippie jelenség május havi megnyilvánulásairól” című szigorúan bizalmas budapesti rendőr-főkapitánysági tájékoztató részletesen tájékoztat a Mátyás-templomban két alkalommal bemutatott Szilas-miséről, amelyen a Szentháromság téri kollégiumban ugyanakkor tartott Illés-koncentre be nem férő fiatalok is részt vettek. Ebben a jelentésben olvashatjuk, hogy Fővárosi Tanács egyházügyi előadója azt javasolta, hogy a Mátyás-templomi rendezvény idejére a Halász-bástyán vagy a Várkert-kioszkban „modern zenei anyagú hangversenyeket” kellene rendezni „akár az Illés-zenekar” részvételével. (<http://www.arhivnet.hu/forraskod=156>)

¹⁷ Kamarás – Körmeny: i.m. 57. old.

¹⁸ Tardy László: Istenélmény a mai zenében. In: *Vigilia*, 2007 1. sz.

¹⁹ Bővebben: Kamarás – Körmeny: i.m. 57-65. old.

²⁰ U.o.: 60. old.

²¹ Bővebben: Kamarás István: *Lelkierőmű Nagymaroson*. Bp. 1989. VITA. 111-114. old.

²² Bővebben: u.o. 114-137. old.

²³ Dobszay intoleráns kritikájának kulcsszavai a „dilettantizmus”, „individualista voluntarizmus”, „eszmei és zenei felkészületlenség”, „nyárspolgári ízlés”. Vasady „rímekbe szedett magánfájdalomnak” és a „szentmise szerves egységébe való durva beavatkozásnak” tekinti ezek a műveket, melyek messze elmaradtnak a számára mérvadó Hendrix, Lennon és Bob Dylan művészetétől. Makovecz kitiltja a templomból ezt a „kontár zenét”, és legfeljebb „egyházközségi kultúrdélutánokra” engedné be ezeket a „vérszegény dalocskákat”.

²⁴ Bővebben: Kamarás i.m.: 121-135. old.

²⁵ Az ötletet Somodi Gyuláné Sándor Irén abonyi óvónő vetette föl Széll Vincének.

²⁶ Kamarás István: *Missa Aboniensis*. In: *Studia religiosa*. (Szerk.: Máté-Tóth András és Jahn Mária). Szeged, 1998. Vallástudományi Kutatócsoport, 50. old.

²⁷ Majd így folytatja: „Míg a túlsúfolt Kyrrie és a Credo szinte a H-moll misét idézik, a továbbiakban előre nyomul a swing, a jazz és a rock. A nagy összegezés igényével készült, tágas ízlésvilág jellemzi. Felbukkannak benne gregorián idézetek, a rock-világból is rengeteg idézet, például Webbertől, a (Szupersztár-ból tételes idézet is), Emerson jazz-rock triója, (orgona és szintetizátor improvizatörikus szólók emersoni ihletések), az Agnus Dei-ben egy Tina Turner által énekelt slágert véltem felismerni. A kórus nagyon jó, az orgonista igazi profi. A Kyrrie egyébként nagyon szép, méltóságteljes, ünnepi alkalmakra való.”

²⁸ Kamarás István: i.m. 50. old.

²⁹ Ma pedig a maga nemében kiváló Zászlónk-at szerkeszti.

³⁰ Kamarás: *Lelkierőmű Nagymaroson* 134. old.

³¹ A gitárokat olykor furulya, fuvola és hegedű egészítette ki.

³² Kamarás: u.o.: 65-66. old.

³³ A Gável testvérek együttese és eredeti zenéje Sillye Jenő köréből nőtt ki, Csiszér László pedig a katolikus karizmatikus mozgalomból, vagyis minkét mai nyelven szóló együttes a mozgalmi egyházból.

³⁴ Szerzői Fábry Péter és Gombos Péter, 2004-ben adták elő a katolikus karizmatikus Emmanuel Közösség családi és ifjúsági találkozóján. (CD: Kaposvár, 2004. Pető Nyomda BT)